

Međunarodni institut za bliskoistočne i balkanske studije (IFIMES) iz Ljubljane, Slovenija, redovno analizira događanja na Bliskom istoku i Balkanu. IFIMES je povodom najavljene revizije presude ICJ u tužbi Bosne i Hercegovine protiv Srbije pripremio analizu stanja i mogućnosti uspjeha revizije. Iz analize „**BiH - Srbija: Revizija presude ICJ – put ka pravdi ili nasilju?**“ izdvajamo najvažnije i najzanimljivije dijelove.

BiH – Srbija:

Revizija presude ICJ – put ka pravdi ili nasilju?

Bosna i Hercegovina je 1993.godine podnijela tužbu protiv Savezne Republike Jugoslavije (Srbija i Crna Gora) na Međunarodnom sudu pravde (ICJ) u Haagu najveće sudske instance u sistemu Organizacije ujedinjenih nacija. Presuda ICJ je donesena 26. februara 2007.godine, u vezi sa sporom koji se odnosi na kršenja Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida, koju je usvojila Generalna skupština UN-a 9. decembra 1948.godine i na razna pitanja za koja je BiH tvrdila, da su sa tim povezana. Presuda predstavlja značajan međunarodni pravno sudski akt, jer je najviši UN-ov sud definirao pokolj nad bosanskim muslimanima u Srebrenici genocidom, za koji ne smatra odgovornom Srbiju i odbacuje zahtjev za isplatom finansijske odštete, ali Srbiju smatra odgovornom, jer je zločin propustila spriječiti te kazniti počinitelje.

1

Revizija kao pravni institut dopušten Statutom i Poslovníkom (ICJ)

Članom 61 Statuta ICJ i članom 99 Poslovníka ICJ predviđeni su uvjeti i procedure da bi se pokrenuo postupak revizije presude. Članom 60 Statuta se navodi da je presuda ICJ konačna i bez prava na žalbu, zbog toga je postupak revizije veoma specifičan i podrazumijeva nove odlučujuće dokaze koji nisu bili poznati prilikom donošenja presude. Podnošenjem revizije se automatski ne otvara postupak pred ICJ, nego Sud donosi presudu da li su dokazi ispunili sve potrebne uvjete da se pristupi reviziji kao pravnom institutu kojeg dopušta Statut i Pravilnik ICJ. Generalni rok za podnošenje revizije je 10 godina od donošenja presude ICJ, a pokretanje revizije se zahtjeva u roku od šest mjeseci od saznanja za nove dokaze. U slučaju eventualnog podnošenja revizionog zahtjeva Bosne i Hercegovine, Republika Srbija ima pravo da podnese svoje mišljenje o prihvatljivosti prijave-revizije u roku kojeg odredi ICJ ili predsjednik ICJ, a ako Sud ne zasjeda, nakon toga mišljenje srbijanske strane se također dostavlja bosanskohercegovačkoj strani, a ICJ može zatražiti dodatne stavove ili objašnjenja od strana prije nego donese konačnu odluku da li će uopće otvoriti postupak po podnesenoj reviziji. Dakle, eventualnim podnošenjem revizije od strane

Bosne i Hercegovine automatski se ne otvara postupak revizije pred ICJ, nego se otvara vrsta predpostupaka i onda bi se čekala odluka ICJ da li je Bosna i Hercegovina priložila dovoljno uvjerljive i odlučujuće dokaze da bi se pokrenuo postupak revizije pred ICJ, uz aktivno učešće i zasigurno osporavanje Republike Srbije. Ne postoji značajna sudska praksa u vezi sa revizionim postupkom pred ICJ, a Statut i Poslovnik, koji su vremenom mijenjani, ne sadrže precizne definicije oko predstavljanja u revizionom postupku, posebno imajući u vidu da razni politički predstavnici i stručnjaci osporavaju legalitet i legitimitet za revizioni postupak dosadašnjem agentu BiH, koji je zastupao tužbu BiH protiv SRJ-Srbije. Ukoliko bi Bosna i Hercegovina podnijela zahtjev za reviziju preko dosadašnjeg agenta, po svemu sudeći da bi se, kao prethodno pitanje od strane Srbije, postavilo pitanje legaliteta predstavljanja, ali i politički, i od strane srpskih predstavnika u BiH. Dosadašnji agent BiH pred ICJ nije opozvan, dok na drugoj strani pravila ICJ zahtijevaju da države, koje su u sporu pred ICJ moraju imati svog agenta sve vrijeme trajanja sudske postupka odnosno moraju osigurati kontinuitet zastupanja. Revizija se može predati i zvaničnim diplomatskim putem posredno i neposredno i po ovlaštenju. U svakom slučaju eventualno osporavanje legitimacije, načina, legaliteta ili kanala predaje zahtjeva za reviziju od strane Bosne i Hercegovine zasigurno bi zasluživalo poseban pristup ICJ i prema mišljenju analitičara ne bi se mogao svesti samo na prostu provjeru legaliteta i legitimiteta zastupnika i/ili podnosioca zahtjeva za reviziju od registrara ICJ-a, nego bi moglo uključiti i poseban postupak i raspravu, te odluke u pogledu legaliteta. Činjenica je, da agent BiH pred ICJ u tužbi BiH protiv Srbije nikada nije zvanično razriješen od strane Predsjedništva BiH, koje ga je i imenovalo, daje dodatni argument Bosni i Hercegovini u tumačenju legaliteta po unutrašnjem pravu.

BiH i Srbija imaju pravo na rok za reviziju od 10 godina

Opći rok za podnošenje revizije pred ICJ je 10 godina i ističe krajem februara 2017.godine. Obje strane u sporu, BiH i Srbija, imaju procesnu mogućnost za podnošenje zahtjeva za reviziju. Prema izjavama **Bakira Izetbegovića**, člana Predsjedništva BiH, Bosna i Hercegovina razmatra mogućnost podnošenja zahtjeva za reviziju. Srbija, zvanično, osim nekih političkih izjava kao reakcija na najavu revizije od strane BiH, nije nagovještavala eventualno pokretanje revizije. Srbijska strana bi nakon podnošenja zahtjeva za reviziju od strane BiH bila u procesnoj mogućnosti, uz odobrenje ICJ, da se izjasni o svim bitnim aspektima podnesene revizije. Nagovještaji i izjave srpskih zvaničnika u BiH, pa čak i nekih međunarodnih predstavnika u BiH, da nema „novih dokaza“ za reviziju i da dosadašnji agent BiH pred ICJ odnosno da nitko trenutno u BiH nema pravo i ovlaštenje za pokretanje revizije su nepravne izjave, jer samo ICJ može da odluči po ovim pitanjima. Svako prejudiciranje i zauzimanje stavova da nema dokaza, da nema zakonske i procesne mogućnosti za ulaganje revizije su ne samo nestručne i protupravne izjave, nego

prejudiciraju konačne odluke ICJ-a. Čak kada bi eventualno revizija bila podnesena i javno objavljena, opet je ICJ, odnosno mjerodavni sud, taj koji će donijeti odluku o svemu. Zbog toga svi protupravni komentari ne doprinose stvaranja pravne sigurnosti i povećavaju političke napetosti.

Politički predstavnici srpskog naroda u BiH nisu osporili tužbu BiH pred ICJ

Definitivno je nejasan odnos srpskih političkih i drugih predstavnika u BiH prema procesu u kojem je BiH 1993.godine tužila Saveznu Republiku Jugoslaviju (SRJ) - Srbiju pred ICJ zbog kršenja konvencije o genocidu. Najprije **Momčilo Krajišnik**, kao srpski član Predsjedništva BiH, nije osporio tužbu BiH protiv Srbije pred ICJ, iako je na to imao pravo u roku tri mjeseca kao i svaki član Predsjedništva BiH, na međunarodne ugovore ili akte koje su jedna od tzv. tri strane u BiH potpisale od 1992.godine do potpisa Daytonskog mirovnog sporazuma. I Narodna skupština Republike Srpske (NSRS) u predviđenom roku od tri mjeseca nije osporila Tužbu BiH protiv SRJ (Srbije) pred ICJ. Prilikom imenovanja **Sakiba Softića** za agenta BiH pred ICJ, nakon smjene **Muhameda Šaćirbegovića**, ponovo srpski član Predsjedništva BiH nije posegnuo za vitalnim nacionalnim interesom i agent Softić je dobio legitimaciju da nastavi predstavljanje i zastupanje BiH pred ICJ u tužbi protiv Srbije. Očigledno je, da srpski predstavnici u BiH nisu smatrali da trebaju zaustaviti tužbu BiH protiv Srbije na ICJ. Analitičari smatraju da su prvobitno **Radovan Karadžić** i Momčilo Krajišnik, a potom i drugi srpski predstavnici, nezadovoljni (pre)raspodjelom Daytonskim sporazumom napravili osvetu **Slobodanu Miloševiću**, ali i željeli su da stvore trajnu situaciju egzistiranja tužbe i tako drže srbijansku politiku u statusu taoca, te da drže pozornost Srbije na pitanjima koja se tiču RS-a. Kakogod, ovakva politika je rezultirala presudom ICJ po kojoj je Srbija presuđena za nesprečavanje i nekažnjavanje genocida, a vojska i policija RS presuđeni su za zločin genocida u Srebrenici. Interesantno da Srbija, oslobođanje od direktne odgovornosti za genocid, slavi kao svoju pobjedu, iako su presuđeni za najstrašniji zločin - zločin genocida. S tim u vezi političke izjave srpskih predstavnika u BiH su prema mišljenju analitičara danas ustvari briga za RS, jer su svjesni da bi revizion proces mogao eventualno ponovo otvoriti i ulogu Republike Srpske (RS), te da skoro nitko i ne spominje Srbiju. U svojim izjavama navode da bi revizion proces pokrenuo čak i raspad BiH. Stvara se utisak da su revizionim postupkom više zabrinuti i više nervoze pokazuju predstavnici RS, nego zvanični Beograd. Srpski predstavnici u BiH, nakon presude ICJ od 26.februara 2007.godine da su Vojska (VRS) i Ministarstvo unutrašnjih poslova RS-a počinili genocid u Srebrenici u kontinuitetu negiraju genocid i osporavaju presudu ICJ, ali i presude ICTY-a.

Zašto su srpski predstavnici u BiH prihvatili presudu ICJ da su vojska i MUP RS-a direktno odgovorni za zločin genocida ?

Analitičari postavljaju pitanje zašto upravo srpski predstavnici u BiH, koji na razne načine negiraju genocid, nisu pokrenuli pitanje nalaza iz presude ICJ imajući u vidu da su u procesu BiH protiv Srbije presudom ICJ označeni vojska i policija RS-a kao direktni izvršioци genocida, a ne Srbija koja je za to tužena. BiH je tražila odgovornost Srbije, a ICJ je presudio Srbiji za nesprečavanje i nekažnjavanje genocida, a organe RS za direktno izvršenje genocida. Možda su politički predstavnici Srba u BiH očekivali da Srbija pokrene reviziju u kojoj bi pored svoje, negirali i odgovornost RS-a, ili su pak i Srbija i RS zadovoljne presudom kojom su proglašeni odgovornim. Ali onda začuđuje zašto i Srbija i predstavnici RS-a negiraju na svim političkim i pravnim instancama odgovornost za genocid, umjesto da to urade na svjetskom sudu koji ih je i proglasio odgovornim za genocid.

Zasigurno je, da bi se eventualna revizija od strane BiH fokusirala i na Srebrenicu i odgovornost Srbije, te je onda još nejasnije zašto su interesi Srbije kod srpskih političkih predstavnika u BiH i RS-u važniji od interesa RS-a.

Uloga Čovića i Đukanovića u revizionom postupku?

4

Analitičari ukazuju da su finalne aktivnosti za eventualni postupak revizije BiH pred ICJ započele prije godinu dana. Protok od devet godina je sasvim realan protok vremena da jedna strana pokuša istražiti i prikupiti sve relevantne informacije i dokaze koji bi eventualno bili odlučujući za pokretanje postupka revizije. Tužba iz 1993.godine prema kojoj BiH tuži SRJ-Srbiju za kršenje konvencije o genocidu je ustvari jedina mogućnost pred ICJ da se utvrdi krivična odgovornost država, jer je poznato da su za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava nadležni krivični sudovi, kako nacionalni tako i međunarodni, kao što su Stalni krivični sud (ICC), Međunarodni tribunal za bivšu Jugoslaviju (ICTY) i dr. Poznati su brojni drugi primjeri pred ICJ kada su se države optuživale npr. za oružane aktivnosti na teritoriji druge države (npr. Demokratska Republika Kongo protiv Ugande) gdje je ICJ presuđivao i smatrao da je npr. Uganda prekršila načela neupotrebe sile u međunarodnim odnosima i neintervencije, odnosno da je Uganda prekršila svoje obaveze prema konvencijama međunarodnog humanitarnog prava.

Analitičari smatraju da je dokazivanje krivične odgovornosti jedne države za počinjen genocid neusporedivo teži i kompleksniji zadatak za jednu državu od drugih oblika državne odgovornosti. Posebno, što je u procesu BiH protiv SRJ-Srbije, ICJ primijenio najviše standarde koje je prethodne primjenjivao ICTY/krivični Tribunal

za bivšu Jugoslaviju u suđenjima i procesima protiv pojedinaca odgovornih za zločin genocida u BiH. ICJ je primjenjujući krivične procedure i standarde jednog drugog međunarodnog suda (ICTY) koji utvrđuje pojedinačnu odgovornost, postavio skoro nedokučivi standard da jedna država može biti direktno odgovorna za kršenje konvencije o genocidu i prihvaćajući samo pravomoćne pravne zaključke sa ICTY-a, što je također predmet kritičkih mišljenja i pravnih analiza. O presudi ICJ u sporu između BiH i SRJ odnosno Srbije je napisano dosta toga i čak je još uvijek otvoreno pitanje i same definicije zločina genocida, odnosno na koji način se zločin genocida može dokazati pred međunarodnim sudom bilo za pojedinačnu, bilo za državnu odgovornost. Eksperti smatraju da moraju postojati drugačiji pristupi u dokazivanju odgovornosti države. S tim u vezi smatra se da je BiH imala veoma težak zadatak prikupljanja dokaza za reviziju koji bi sadržavali genocidnu namjeru ili dodatne informacije o kršenju konvencije o genocidu od strane Srbije. Dokaza o involviranosti SRJ-Srbije u ratu u BiH je bezbroj i sama Srbija ne bježi od odgovornosti da je aktivno preko JNA-VJ i 30. kadrovske centra, svojih generala, MUP-a i specijalnih jedinica učestvovala u BiH do kontinuirane vojne, logističke i finansijske pomoći bosanskim Srbima, ali ICJ je potvrdio da nije izdavala naredbe JNA-VJ, specijalnim jedinicama VRS i MUP-u RS da počine genocid (ostali zločini nisu bili u nadležnosti ICJ kao istrebljenje, ratni zločin i drugi zločini protiv čovječnosti) odnosno i kada su se jedinice SRJ-Srbije nalazile u BiH i kada su počinile zločine (Škorpioni i dr.) da su bile podčinjene RS-u odnosno VRS ili MUP-u RS ili su djelovale „samostalno“.

Momčilo Perišić, načelnik generalštaba VJ, je pred ICTY bio presuđen na 27 godina zatvora, ali je **Theodor Meron**, predsjednik ICTY-a, zbog utjecaja velikih sila, promijenio standarde i u žalbenom postupku oslobodio Perišića (ranije je predsjedavao Vijećem koje je oslobodilo i Antu Gotovinu) svih optužbi, uključujući i Srebrenicu. Iako su „Meronovi standardi“ (linkovi: <http://www.ifimes.org/ba/8484-ratni-zlocini-genocid-moze-li-theodor-meron-sacuvati-ugled-icty> , <http://www.ifimes.org/ba/8603-icty-meronizacija-nase-buducnosti> , <http://www.ifimes.org/ba/8896>) nakon niz presuda ICTY promijenjeni, zahtjev za reviziju od glavnog tužioca ICTY **Serga Brammertza** protiv oslobađajuće presude Perišiću, Meron kao predsjednik ICTY nikada nije dozvolio.

Bakir Izetbegović i pravni stručnjaci su pod snažnim pritiskom i predstavnika međunarodne zajednice, ali i **Dragana Čovića**, člana Predsjedništva BiH i predsjednika Hrvatske demokratske zajednice BiH (HDZ BiH). Postavlja se pitanje da li je i koliko je Crna Gora, koja je apsolutno zaštićena od procesa revizije, jer je Srbija ranije zvanično preuzela pravno nasljedstvo i time svu odgovornost za sebe pred ICJ-om, pomogla BiH da raskrinka Miloševićev režim i počinjen genocid u BiH. Posebno imajući u vidu arhive Vojske Jugoslavije i Službe državne sigurnost (SDB) zajedničke tadašnje države, a koje se nalaze u Podgorici. Pojedini bosanskohercegovački lideri imaju jake prijateljske veze sa liderom Crne Gore **Milom Đukanovićem**. Najjače prijateljske veze sa Đukanovićem ima predsjednik Saveza za bolju budućnost BiH (SBB) **Fahrudin Radončić**. Zato je logično očekivati

da će lider SBB-a učiniti sve da njegov prijatelj pomogne u postizanju pravde i dokazivanju istine.

Analitičari smatraju da predstavnici HDZ BiH i predstavnici hrvatskog naroda neće zvanično, u slučaju određenih državničkih odluka, opstruirati podnošenje eventualne revizije BiH pred ICJ. Oспоравanjem revizije bi Hrvati i Hrvatska ušli i u proces osporavanja zločina, a očigledno da bi revizija mogla biti fokusirana i na zločin genocida u Srebrenici u utvrđivanju direktne involviranosti Srbije. Da li hrvatski narod zaista ne želi da žrtve iz Srebrenice ostvare svoja prava i mogućnost revizije je „pitanje od milijardu dolara za Dragana Čovića“. Također, ne treba zaboraviti da je tužba BiH za genocid obuhvaćala i Hrvate koji su stradali na području Bosanske Krajine. Čović preuzima veliku povijesnu odgovornost bezrazložno stajući na stranu zvaničnog Beograda (a ne nikako RS, ili bilo kojeg srpskog političkog predstavnika u BiH, jer je eventualna revizija BiH protiv Srbije) u pogledu ulaganje revizije BiH pred ICJ.

U čije ime govori ambasador Moore?

Ambasador **Jonathan Moore**, šef misije OSCE-a u BiH je grubo svojim javnim istupima da nema novih dokaza i da BiH ne treba da ulaže reviziju pred ICJ zloupotrijebio svoj mandat i tako pokušao da javnim pritiskom na pravni *team* BiH i Bakira Izetbegovića spriječi podnošenje revizije. Postavlja se pitanje u čije ime govori ambasador Moore i da li zbog takvih izjava zaslužuje da bude opozvan iz BiH kao ambasador OSCE-a. Upravo predstavnici međunarodne zajednice trebaju i moraju osigurati demokratski ambijent i vladavinu prava. Vladavina prava je upravo osiguravanje uvjeta da jedna država koja je prije deset godina okončala postupak protiv druge države pred jednim međunarodnim sudom ima mogućnost da pokuša iskoristiti zagarantirano međunarodno sredstvo, sredstvo revizije pred ICJ, kao jednim od glavnih organa UN-a. Pozivanje na pravdu, a istovremeno vršiti politički pritisak, od strane ambasadora Moore-a je licemjerna izjava i akt, jer pravda se postiže predviđenim građanskim, međunarodnim i kaznenim procedurama, kažnjavanjem zločinaca, pojedinaca ili država. Drugi vid „pravde“ je poznat kroz historiju, kada se pravde uzima „u svoje ruke“ što onda nužno vodi ka nasilju, a izjave Moore-a upravo idu u tom smjeru da žrtva ili država potiče realizaciju pravde na privatn i nedopušten način, a ne na sudski, što vodi u anarhiju, nasilje čak i zločin.

6

Šta i tko ugrožava regionalnu sigurnost?

Upravo bi predsjednik Vlade Republike Srbije **Aleksandar Vučić** mogao odigrati važnu ulogu ukoliko bi pozvao bosanske Srbe da se spuste političke tenzije i omoguće da se proces pred ICJ okonča ukoliko BiH podnese zahtjev za reviziju. Postavlja se pitanje ukoliko bi Srbija najavila ili podnijela zahtjev za reviziju, da li bi bilo tko uključujući i bošnjačke predstavnike politički osporio taj zahtjev za revizijom presude

ICJ. Zasigurno ne bi. Svi oni koji su protiv revizije, koju bi pokrenula BiH i tvrde da ne postoje novi dokazi, uključujući i pojedine međunarodne predstavnike, upravo bi oni na poziv Vučića mogli shvatiti da samo ICJ može da odluči i kaže da li ima ili nema novih dokaza i da li BiH može pokrenuti proces revizije, a ne nikako političari. Kao što je sasvim jasno, da odluku da se pokrene revizija može samo inicirati pravni *team* BiH snagom argumenata, a ne nikako politika koja navodno treba odlučiti da li ima ili nema dokaza. Odluka je pravna i nikako politička. Podnošenje revizije pred ICJ bi upravo moglo da povрати povjerenje ako bi se proces revizije promatrao kao pravni akt, jer onoliko koliko protivnici revizije smatraju da se podnošenjem revizije ugrožava BiH i regionalna sigurnost, toliko se ugrožava ta ista sigurnost od njih samih. Da li međunarodni i nacionalni predstavnici u BiH, koji su protiv revizije, smatraju da li Srbija ima pravo uložiti reviziju ukoliko smatra da je nepravedno presuđena za nespječavanje ili nekažnjavanje genocida odnosno da li bi kritičari revizije bili protiv toga da Srbija uložiti reviziju i traži sa novim dokazima da vojska i policija RS nisu odgovorni za zločin genocida u Srebrenici. Kako Srbiju nitko ne bi mogao ni teoretski, ni faktički onemogućiti da podnose reviziju, ukoliko bi pravni *team* Srbije smatrao da ima dokaze, zašto bi to neko osporio pravnom *teamu* Bosne i Hercegovine. Zašto bi Bosna i Hercegovina bila u drugačijoj poziciji od Republike Srbije i od bilo koje druge države odnosno zašto bi joj bila uskraćena mogućnost da ne iskoristi raspoložive pravne instrumente da bi dokazivala počinjene najteže zločine na teritoriji Bosne i Hercegovine u periodu 1992-1995.

Ljubljana, 12. februar/veljača 2017

Međunarodni institut za bliskoistočne i
balkanske studije (IFIMES) – Ljubljana
Direktor:
Bakhtyar Aljaf

 ifimes
Međunarodni inštitut za bližnjevzhodne in balkanske študije
International Institute for Middle-East and Balkan Studies
Vošnjakova ul. 1, 1000 Ljubljana

7